

OBRAD RAČIĆ:
UJEDINJENE NACIJE IZMEĐU MOĆI I PRAVA

Univerzitet u Beogradu, Fakultet političkih nauka, Beograd, 2010., 233 str.

Središte interesa profesora Obrada Račića još su od 1960-ih godina prošlog stoljeća međunarodne organizacije, a osobito Ujedinjeni narodi, odnosno razvoj, struktura i važnost te svjetske međunarodne organizacije. Knjiga koju prikazujemo, *Ujedinjene nacije između moći i prava*, na temeljit i zanimljiv način razrađuje problematiku djelovanja i odlučivanja u Ujedinjenim narodima danas, sa stajališta politike te međunarodnog prava. Naime, od osnutka te organizacije prošlo je više od šezdeset godina, a okolnosti u kojima UN djeluje danas, u odnosu na one u kojima je sama Organizacija nastala, drastično su se promijenile.

Autor je knjigu podijelio na pet poglavlja (glava) i zaključak, a svako od poglavlja obrađeno je u nekoliko podnaslova. U predgovoru autor najavljuje sadržaj i smisao ovoga djela, odnosno analizu djelovanja Ujedinjenih naroda u nekadašnjem "bipolarnom" sustavu odnosa moći i, nakon toga, uloge ove svjetske organizacije u današnjim uvjetima "monopolarnog", potencijalno "multipolarnog" sustava u budućnosti. Glava I, koja nosi naslov *Evropa: Počeci međunarodnog organizovanja*, govori o počecima organiziranja međunarodnih kongresa i konferencija nakon mnogobrojnih ratova, koji su ponajprije bili usmjereni ka normalizaciji odnosa između pobjednika i poraženih u ratu, utvrđivanju granica te priznavanju novonastalih država. XVII., XVIII. i XIX. st. obilježili su međunarodni kongresi, osobito Bečki (1814. – 1815.) i Berlinski kongres (1878.), koji su postavili temelje pravnom uređenju međudržavnih odnosa. Autor ističe važnost Haških mirovnih konferencija 1899. i 1907. godine, čiji su rezultati trebali doprinijeti uspješnijem rješavanju sporova između država nasuprot dotadašnjoj praksi, primjeni sile. Osnovan je i Stalni arbitražni sud u Haagu koji je u tom smislu trebao imati važnu ulogu. Autor, nadalje, ukratko opisuje put do stvaranja prve globalne međunarodne organizacije nakon I. svjetskog rata, Lige naroda, kojoj je u prvotni zadatak dano osiguravanje trajnog mira, ograničavanje upotrebe sile u međunarodnim odnosima te poticanje razvoja međunarodnog prava. Za razliku od sustava predviđenog Paktom Lige naroda, Povelja Ujedinjenih naroda je, kako navodi autor, otišla korak dalje u osiguravanju međunarodnog mira i sigurnosti. Rat i pribjegavanje sili kao sredstvo rješavanja međunarod-

nih sporova Povelja zabranjuje, uz iznimku kada je riječ o samoobrani. Također, Vijeću sigurnosti dane su široke ovlasti uvođenjem sustava kolektivne sigurnosti u slučaju da dođe do prijetnje miru ili narušenju mira, da pristupi prinudnoj akciji protiv države narušitelja mira. Što se, pak, stvaranja i razvoja pravila te načela međunarodnog prava tiče, Ujedinjenim narodima stavljen je u zadatak rad na progresivnom razvoju međunarodnog prava i njegova kodifikacija. Okosnica razmišljanja u ovom radu jest uloga prava u Ujedinjenim narodima nasuprot političkoj moći odlučivanja pojedinih država članica UN-a.

U glavi II, nazvanoj *Uslovi u kojima su nastale i deluju UN*, autor iznosi kratak povijesno-politički pregled događaja i okolnosti u kojima je došlo do usvajanja Povelje Ujedinjenih naroda, odnosno sazivanje Londonske konferencije 1941., potpisivanje Atlantske povelje iste godine, čija rješenja su, iako nisu predviđala osnivanje nove svjetske međunarodne organizacije, uvelike prihvaćena poslije II. svjetskog rata, pa tako i u Povelji UN-a. Korak bliže stvaranju jedne takve organizacije učinjen je 1943. godine na Moskovskoj konferenciji. Autor na ovom mjestu, iznoseći povijesne okolnosti u kojima su nastali Ujedinjeni narodi, a zatim one u kojima su se razvijali i mijenjali, započinje tragati za odgovorom na temeljno i vrlo složeno pitanje kojim se bavi u radu, a to je: kakav je odnos moći i prava u Ujedinjenim narodima? Različiti nacionalni interesi izbijaju na površinu na konferenciji u Dumbarton Oaksu 1944. godine na kojoj je izrađen Nacrt Povelje UN-a, a osobito na konferenciji u San Franciscu, na kojoj je i usvojena Povelja, čijim je stupanjem na snagu 24. listopada 1945. godine Organizacija započela svoj život. Na konferenciji u San Franciscu, objašnjava autor, postignut je politički kompromis kao temelj nove organizacije: Povelja je Vijeću sigurnosti dala velike ovlasti donošenja obvezatnih odluka za sve države članice, dok u glavi VII Povelje, upozorava Račić, u kojoj se uređuju pitanja očuvanja međunarodnog mira i sigurnosti, o međunarodnom pravu nema ni riječi. Ostale države zastupljene u Općoj skupštini mogu samo raspravljati o pitanjima koja se nađu na dnevnom redu, no odluke usvojene u Općoj skupštini formalno ostaju samo neobvezujuće preporuke kao rezultat političkog dogovora.

Nakon iznošenja osnovnih informacija o stvaranju i samim počecima Ujedinjenih naroda autor opisuje djelovanje UN-a u razdoblju do pada Berlinskog zida, koje je obilježeno raspadom kolonijalnog sustava, primanjem u članstvo novonastalih država, stvaranjem "vojnoblokovskih organizacija" NATO-a (1949.) i Varšavskog pakta (1955.) te, sukladno tome, pojačanim naoružavanjem, ali i velikim gospodarskim razvojem, tehnološkim dostignućima, međudržavnom suradnjom. Međutim, zbog političke podijeljenosti i hladnoga rata Vijeće sigurnosti je praktički blokirano u odlučivanju zbog postojanja prava veta stalnih

država članica, a sama Organizacija trpi prigovore da postaje sve neefikasnija.

U razdoblju nakon pada Berlinskog zida, dakle, u bližoj prošlosti, ali i sadašnjosti, UN se susreće s važnim pitanjima međunarodnog prava u vezi s nastankom, postojanjem i prestankom država, zabranom prijetnje silom ili upotrebe sile, suverenosti, nemiješanjem u unutarnja pitanja država, samoodređenjem naroda i sukcesijom država. No, dolazi i do promjena u odnosima moći, a simbol tih promjena je rušenje Berlinskog zida. Autor ističe da se u navedenom razdoblju događaju pozitivne promjene: postupni razvoj međunarodnog prava kao važnog čimbenika ograničavanja moći, poštovanje usvojenih pravila ponašanja te poduzimanje predviđenih mjera za prekršitelje tih pravila. UN se susreće i s porastom broja unutarnjih, dakle, nemeđudržavnih sukoba koji traže odgovarajući odgovor međunarodne zajednice, no pravila za postupanje u takvim situacijama nisu predviđena Poveljom. Ujedinjeni narodi moraju u hodu primjenjivati postojeća i stvarati nova pravila ponašanja koja nisu uvijek i u potpunosti utemeljena na pravu.

Proces donošenja odluka u Ujedinjenim nacijama naslov je glave III u kojoj autor ponovno kroz vremenski slijed od osnivanja Ujedinjenih naroda, razdoblja "bipolarne" podjele globalne moći, preko razdoblja nakon pada Berlinskog zida i nestanka jednog od dvaju stupova "bipolarnog" sustava pa sve do danas kritički razmatra odredbe Povelje UN-a koje propisuju način donošenja odluka u toj organizaciji i implikacije koje one imaju u praktičnom smislu. Struktura međunarodne organizacije treba biti u funkciji učinkovitog odlučivanja predstavnika država članica i osiguranja, s jedne strane, jednakih prava sudjelovanja u procesu odlučivanja, a s druge strane, postavljanja određenih granica suverenih prava država, odnosno sudjelovanja država članica u tijelima ograničenog sastava. Ovo potonje, pak, ističe autor, omogućuje iskazivanje moći i osigurava značajne pogodnosti u postupku odlučivanja za dominantnije države. Autor u ovom dijelu knjige približava način rada i donošenja odluka u pojedinim organima Ujedinjenih naroda i ističe sljedeće: okviri u kojima je utvrđen proces pregovaranja i odlučivanja na konferenciji u San Franciscu određuju da je pravo donošenja pravno obvezujućih odluka rezervirano za organ oligarhijskog karaktera, Vijeće sigurnosti, koji predstavlja koncentraciju moći, ali ni politička ni sudska kontrola tih odluka ne postoji. Demokratskom organu u kojem su zastupljeni svi članovi organizacije, Općoj skupštini, dano je pravo raspravljanja o svim pitanjima, ali bez ovlasti odlučivanja. Nadalje, navodi se da u stvarnosti odluke o bitnim pitanjima ovise o interesima i moći najmoćnijih, dok se prevencija, odnosno mirno rješavanje sporova temelji na fakultativnosti i izboru njihova rješavanja diplomatskim ili sudskim putem.

Autor nastavlja s analizom rada Opće skupštine koja se ubrzo nakon osni- vanja UN-a suočila s problemom neefikasnog djelovanja. Kao primjer rješava- nja nastalih poteškoća u sustavu odlučivanja, osobito što se tiče nemogućnosti djelovanja u sustavu kolektivne sigurnosti predviđenog Poveljom, autor opisuje kako je došlo do usvajanja rezolucije *Uniting for Peace* u Općoj skupštini, koja je ojačala ulogu Skupštine iako joj nije dala ovlast donošenja pravno obvezujućih odluka. S obzirom na sve veći broj preporuka, odnosno rezolucija koje je Opća skupština do danas usvojila, dolazi polako i do potkopavanja njezina autoriteta. Naime, kako rezolucija ima sve više i relativno brzo se usvajaju, njihova važnost se polako smanjuje, a Opća skupština gubi na autoritetu i utjecaju.

Autor nadalje na vrlo zanimljiv način opisuje kako je nakon raspada SSSR-a došlo do preokreta u Ujedinjenim narodima. Vijeće sigurnosti je u slučaju napa- da Iraka na Kuvajt prvi put primijenilo sve mjere koje mu na raspolaganje stavlja glava VII Povelje. Vijeće se u ovom razdoblju još odlučnije počelo miješati i u unutarnje sukobe – kriteriji Povelje o prijetnji međunarodnom miru i sigurnosti prošireni su toliko da su se znatno udaljili od onoga što se prilikom kreiranja Povelje podrazumijevalo. Kako kaže autor, to će voditi do nove generacije ope- racija za očuvanje mira, potpomognutih “policijskim funkcijama” i sve većim ovlastima koje će se poduzimati ne samo radi očuvanja mira (*peace-keeping*), nego i njegova nametanja (*peace-making*), čak i ako je riječ o potrebi poduzimanja hu- manitarne intervencije. Dakle, dvije glavne kritike koje autor upućuje takvom širokom djelovanju UN-a, odnosno Vijeća sigurnosti su: vrlo široko tumačenje odredaba Povelje temeljem kojih se utvrđuje je li došlo do prijetnje miru, naru- šenja mira ili čina agresije te suviše slobodno odlučivanje o mjerama koje se u određenim situacijama mogu primijeniti.

Autor nadalje govori o različitim situacijama u kojima je Vijeće sigurnosti pozvano da djeluje. To su sukobi, bilo unutarnji, bilo između država, humani- tarne krize te državni udari, a posebnu pozornost posvećuje međunarodnom terorizmu. Postupanje i reakcije Vijeća sigurnosti u tim situacijama nerijetko nailaze na sve složenije političke i pravne probleme, a to nam autor pokazuje na primjeru napada SAD-a na Irak 1993. godine. Naime, taj je napad bio reakcija SAD-a na pokušaj atentata na tadašnjeg predsjednika Busha tijekom posjeta Kuvajtu, uz opravdanje da je riječ o samoobrani na temelju čl. 51. Povelje, što je, unatoč stavu mnogih da je takvo opravdanje napada neodrživo, u Vijeću sigur- nosti naišlo na mlako protivljenje. Autor na vrlo zanimljiv i informativan način opisuje i situaciju u bivšoj Jugoslaviji prema kojoj je Vijeće sigurnosti svojim re- zolucijama primijenilo sankcije u skladu s glavom VII Povelje, kritički promišlja o razlozima i načinu na koji je došlo do usvajanja tih odluka i kritizira Vijeće u

odnosu na one odluke koje, prema autorovu mišljenju, predstavljaju prekoračenje ovlaštenja koja Vijeće sigurnosti ima prema Povelji UN-a. Autor ih naziva kvazilegislativnim ili kvazisudskim, odnosno odlukama koje previše nalikuju na međunarodno zakonodavstvo i zadiranje u sudsku nadležnost.

Analizirajući cjelokupno djelovanje Vijeća sigurnosti autor nastavlja s raspravom o njegovu sastavu, odnosno o razgovorima koji se već godinama vode u okviru šire rasprave o reformi samih Ujedinjenih naroda. Navodi kako nema sumnje da se danas među stalnim članicama ne nalaze sve države koji bi, prema kriteriju moći, trebale imati stalno mjesto u Vijeću, a, s druge strane, problem je kako osigurati da u Vijeće uđu države koje su najopremljenije za očuvanje međunarodnog mira i sigurnosti, ali da pritom što je moguće bolje odražavaju sastav međunarodne zajednice u cjelini. No, upozorava autor, jedna od glavnih prepreka na putu reorganizacije Vijeća sigurnosti jest težnja današnjih stalnih članica da svoj položaj, i s njim povezane povlastice, posebno pravo veta, zadrže.

Što se tiče Opće skupštine, autor problem vidi u tome što je taj UN-ov organ prerastao u glomazno tijelo koje je uporno širilo područja međunarodne suradnje za koje je smatralo da je nadležno da razvija. Opća je skupština polako gubila autoritet: mnogo ciljeva, ambicija, gomilanje želja svih sudionika u procesu odlučivanja da bi se postigao opći konsenzus te prevelika lakoća usvajanja rezolucija doveli su do umanjivanja njihova značenja. S druge, pak, strane dolazi do jačanja uloge glavnog tajnika UN-a u procesu pregovaranja i odlučivanja u Ujedinjenim narodima, osobito u sve češćim situacijama pribjegavanja operacijama za očuvanje mira.

Autor glavu III završava analizom koncepta kolektivne sigurnosti u osnovi kojeg se, kaže autor, nalazi stajalište da najprije treba pribjeći mirnim načinima rješavanja sporova (sukladno glavi VI Povelje), a jedino u slučaju da odabrani način ne dovede do rješavanja spora i dođe do prijetnje miru, narušenja mira ili čina agresije, Vijeće sigurnosti može poduzeti prisilne mjere kako bi uspostavilo međunarodni mir i sigurnost. Segment prevencije zasniva se na načelnoj obvezi država članica da sporove rješavaju mirnim sredstvima kako međunarodni mir, sigurnost i pravda ne bi bili ugroženi. Autor napominje da je provođenje u život te odredbe relativizirano odredbom o slobodnom izboru načina mirnog rješavanja sporova. Za razliku od segmenta prevencije, situacija u domeni represije bitno je drukčija. Naime, ako dođe do prijetnje miru, narušenja mira ili čina agresije, Vijeće sigurnosti može donositi preporuke, ali i pravno obvezujuće odluke kako bi se održali ili uspostavili međunarodni mir i sigurnost. Kao što praksa pokazuje, prilikom utvrđivanja situacija koje opravdavaju primjenu mjera predviđenih glavom VII Povelje gotovo podjednaku ulogu imaju različitost in-

teresa sudionika u procesu pregovaranja i odlučivanja te neodređenost odredaba Povelje. Prije svega ovdje se misli na definiranje samih pojmova *prijetnje miru*, *narušenja mira* i *agresije*, što ostavlja Vijeću sigurnosti, jedinom organu ovlaštenom za poduzimanje represivnih mjera, široke i s pravnog aspekta upitne mogućnosti djelovanja u različitim situacijama.

Sljedeće poglavlje ovog djela, glava IV naslovljena *Tvrdo i meko "pravo"* govori o ulozi prava koju je Povelja namijenila Ujedinjenim narodima, važnoj ulozi koju UN ima u progresivnom razvoju i kodifikaciji međunarodnog prava te nastojanju da se međunarodno pravo i dalje razvija. Zatim slijedi analiza razvoja odredaba o ciljevima i načelima Ujedinjenih naroda instrumentima mekog "prava", a na kraju poglavlja daje se osvrt na poseban, nezavisni organ UN-a – Međunarodni sud. U ovom dijelu autor propituje zašto Opća skupština i Vijeće sigurnosti, tijela koja prema Povelji i Statutu Međunarodnog suda imaju pravo od Međunarodnog suda tražiti savjetodavna mišljenja o pravnim pitanjima, od toga u praksi zaziru.

Povelja UN-a temelji se na potrebi poštovanja međunarodnog prava, sukladno izvorima međunarodnog prava prema čl. 38. Statuta Međunarodnog suda, ali i njegova daljnjeg razvijanja stvaranjem novih načela i pravila te usavršavanjem postojećih. Inicijativu za proučavanje i davanje preporuka radi unapređivanja međunarodne suradnje na političkom polju i poticanja razvoja međunarodnog prava i njegove kodifikacije leži na Općoj skupštini, odnosno njezinom pomoćnom organu Komisiji za međunarodno pravo. Ipak, ovlasti Opće skupštine ograničene su na davanje smjernica za budući razvoj međunarodnog prava, dok se izrada međunarodnih instrumenata i dalje provodi u postupku u kojem presudni utjecaj imaju države. Autor ističe da Komisija za međunarodno pravo konstantno radi na novim temama, na primjer rezervama na međunarodne ugovore, na djelovanju oružanih sukoba na međunarodne ugovore, odgovornosti međunarodnih organizacija za naknadu štete te teškom kršenju obveza prema kognitivnim pravilima međunarodnog prava.

Kada govori o razvijanju odredaba o ciljevima i načelima Ujedinjenih naroda instrumentima mekog "prava", autor govori o temeljnim pravima država u Povelji, odnosno o nastojanju da se odredbe o tim pravima sustavno tumače deklaracijama Opće skupštine. Dakle, pravno neobvezujućim instrumentima. Posebna pozornost daje se Deklaraciji o načelima međunarodnog prava o prijateljskim odnosima i suradnji država u skladu s Poveljom UN-a (tzv. Deklaraciji sedam načela), usvojenoj u Općoj skupštini 1970. godine. Autor ovdje poziva na ozbiljnu raspravu prije svega o načelu suverene jednakosti država, koje je načeto već u samoj Povelji UN-a u korist pet stalnih članica Vijeća sigurnosti, zatim o načelu nemiješanja u unutrašnje poslove država, za koje kaže da je već odavno

u procesu erozije, te podsjeća da je i načelo zabrane prijetnje i upotrebe sile, kao i s njim usko povezano pravo na samoobranu, predmet trajnog preispitivanja. Autor zaključuje da su najosjetljivija pitanja vezana uz očuvanje međunarodnog mira i sigurnosti i, samim time, uz egzistenciju država, ostavljena na tumačenje Vijeću sigurnosti, dakle, organu u kojem se nalazi moć. Granice tumačenja tih pitanja gotovo da i ne postoje. Autor se pita: zašto je materija temeljnih prava i dužnosti država ostala izvan procesa progresivnog razvoja i kodifikacije?

Nakon kraćeg izlaganja osnovnih činjenica o Međunarodnom sudu, glavnom pravosudnom organu tijelu UN-a kako predviđa Povelja, autor analizira neke od zanimljivijih predmeta o kojima je Međunarodni sud odlučivao, odnosno odluke koje su u tim predmetima donesene, a važne su za tumačenje i razvoj međunarodnog prava. Što se tiče druge nadležnosti Međunarodnog suda, davanja savjetodavnih mišljenja, autor zaključuje da, s obzirom na činjenicu koliko često je Opća skupština odstupala od stavova koje je Međunarodni sud zauzima u povodu traženog mišljenja, tvrdnja o jačanju vladavine prava u Ujedinjenim narodima nije tako uvjerljiva. Autor upozorava da nadzor nad donošenjem odluka i njihovim izvršavanjem nije moguć u organizaciji kao što su to Ujedinjeni narodi, ali ističe da je nužno pronaći i osmisliti mehanizam kojim bi se ograničile mogućnosti političkih organa UN-a da smatraju svojim diskrecijskim pravom tumačiti Povelju onako kako im to u konkretnoj situaciji odgovara.

U posljednjoj glavi V autor rekapitulira razmišljanja o Organizaciji ujedinjenih naroda, okolnostima u kojima je osnovana, a koje se prilično razlikuju od današnjeg svijeta i odnosa moći koji je ipak preraspodijeljen u odnosu na razdoblje neposredno nakon II. svjetskog rata. Padom Berlinskog zida nastaje nova stvarnost kojoj se djelovanje UN-a treba prilagoditi. Autor se u ovom dijelu knjige bavi i problemom samog provođenja mjera na koje su Ujedinjeni narodi ovlašteni s obzirom na to da su realne mogućnosti Organizacije da organiziraju i upotrijebe respektabilnu silu za uspostavljanje mira više nego ograničene. Naime, UN ne raspolaže vlastitim oružanim snagama, a sporazumi s državama o stavljanju na raspolaganje njihovih snaga nisu zaključeni. Ujedinjeni narodi su tako često upućeni da se za pomoć obrate NATO-u. Međutim, s obzirom na to da se "monopolarni" sustav na čelu sa SAD-om bliži kraju, zaključuje autor, zbog sve ozbiljnijeg prodiranja drugih država (Rusija, Kina) na vodeća mjesta u međunarodnoj zajednici, pitanje jest na koju oružanu potporu UN može računati u izvođenju svojih operacija za očuvanje/uspostavljanje mira u najvjerojatnije nadolazećem "multipolarnom" svijetu.

Nadalje, na detaljniji način analizira se uloga prava u Ujedinjenim narodima, pitanje problema kako se većina u UN-u može zaštititi od posljedica odluka koje je donijela izrazita manjima u tijelu u kojem je centralizirana moć odlučivanja.

Autor kroz cijeli rad promišlja o paradoksu da međunarodno pravo stvaraju suverene države, barem u formalnom smislu, ali ga u području očuvanja i uspostavljanja međunarodnog mira i sigurnosti primjenjuje organ (Vijeće sigurnosti) koje samo ipak ne počiva na načelu suverene jednakosti, nego je faktički moć odlučujući faktor. Zaključuje se da bi korak prema nalaženju odgovora na brojna sporna pitanja moglo biti stvaranje prakse traženja savjetodavnih mišljenja od Međunarodnog suda. No, za to je potrebna politička volja koja u Vijeću sigurnosti ne postoji, a nije čak ni dovoljno izražena u Općoj skupštini gdje bi se to s razlogom moglo očekivati. Autor poziva na uspostavljanje bilo kakva oblika sudske kontrole nad radom političkih organa međunarodnih organizacija, prije svega organa Ujedinjenih naroda, kako bi se održao ili ponovno uspostavio kredibilitet te organizacije.

Naposljetku, promišljanje o reformi Ujedinjenih naroda. Autor napominje da svijest o potrebi za ozbiljnim promjenama u Organizaciji postoji, ali da interesi različitih država, osobito najmoćnijih, ne dopuštaju njihovo provođenje. Sastanak na vrhu održan u povodu šezdesete obljetnice osnutka Ujedinjenih naroda, čini se, nije donio puno više od prijedloga i odluka koje su, prema mišljenju autora, daleko ispod analize stanja u kojem se UN, pa i čitav svijet, danas nalazi. Sva razmišljanja o reformi UN-a unutar same Organizacije svela su se samo na načelna opredjeljenja: potrebno je da Vijeće sigurnosti ima primarnu odgovornost za očuvanje međunarodnog mira i sigurnosti te je podržana ideja o njegovoj reformi kako bi bio reprezentativniji, efikasniji i transparentniji organ, što bi u konačnici pridonijelo legitimitetu i provedbi njegovih odluka. Izostalo je, nažalost, inzistiranje na tome da se sloboda odlučivanja Vijeća sigurnosti podvrgne strožim i preciznijim pravilima. Što se, pak, Opće skupštine tiče, preporučuje joj se da preispita proces donošenja odluka, poboljša ga i učini efikasnijim tako da racionalizira rad i usmjeri pažnju na najvažnija, bitna pitanja. Autor smatra da bi i u slučaju Opće skupštine uloga prava bila dovedena na višu razinu kad bi se Skupština češće koristila svojim pravom traženja savjetodavnih mišljenja od Međunarodnog suda. Ona bi, pak, sigurno vršila određeni pritisak na države članice koje sudjeluju u procesu odlučivanja.

Ova knjiga vrijedno je i zanimljivo štivo za svakoga tko se u radu bavi problematikom djelovanja globalne Organizacije ujedinjenih naroda, međunarodnopravnim i političkim temama te potiče na kritičko promišljanje o gorućim problemima s kojima se Organizacija i svijet danas susreću, a koji su na iscrpan i stručan način argumentirani u ovom djelu.

Rutvica Rusan, dipl. iur.